

چالش‌های حسابداری تورمی

مقدمه:

مشکلات زیادی در جامعه و همچنین اقتصاد شده است. بنابراین می‌توان تورم را افزایش سطح عمومی قیمت‌ها، کاهش قدرت خرید مردم در یک بازه زمانی مشخص عنوان کرد. افراد در زمان تورم تمایل زیادی به خرج کردن پول بی‌ارزش دارند، این تمایل به خرج کردن منجر به گردش پول بیشتر شده و افراد

امروزه بسیاری از افراد با مشکلات اقتصادی دست و پنجه نرم می‌کنند یکی از این مشکلات، که تبعات بسیار زیادی بر معیشت مردم جامعه دارد تورم است. در سال‌های اخیر با نوسانات قیمت و کاهش قدرت خرید روبه‌رو بوده‌ایم. این نوسانات قیمت باعث به وجود آمدن

حسین پورطاهر اقدام

ترکیب می‌شوند. علاقه‌مندی اجتماع به دانستن آثار تورم موجب شده است که حسابداری تورمی به عنوان تکلیفی جدید برای حسابداران در اقتصادهای مبتلا به تورم شدید تعریف شود.

تاریخچه حسابداری تورمی

از اوایل سال‌های ۱۹۰۰ حسابداران در ایالات متحده آمریکا و انگلستان تأثیر تورم بر پایه تئوری اعداد شاخص و قدرت خرید بر صورت‌های مالی را مورد توجه و بحث قرار داده‌اند.

کتاب سال ۱۹۱۱ ایروینگ فیشر Irving Fisher به نام قدرت خرید پول The Purchasing Power of Money به عنوان مرجع کتاب سال ۱۹۳۶ هنری سوینی Henry W. Sweeney به نام حسابداری پایدار Stabilized Accounting در مورد حسابداری قدرت خرید ثابت مورد استفاده قرار گرفته است. مدل سوینی توسط انجمن حسابداران رسمی آمریکا در مطالعه تحقیقی آن در سال ۱۹۶۳ (ARS6)

و مدیریت که منجر به بازدهی بالای بخش‌های مختلف اقتصاد یک کشور می‌شود توجه کمی مبذول می‌دارند. هرچند بیشتر کشورهای جهان با تورم دست به گریبانند اما میزان تورم و شرایط اقتصادی آن را به عنوان بیماری اقتصادی در یک کشور توجیه می‌کند. اگر افزایش قیمت‌ها در شرایط رکود تورمی یک بیماری اقتصادی خوانده می‌شود در شرایط رونق اقتصادی طبعاً چنین ماهیتی ندارد.

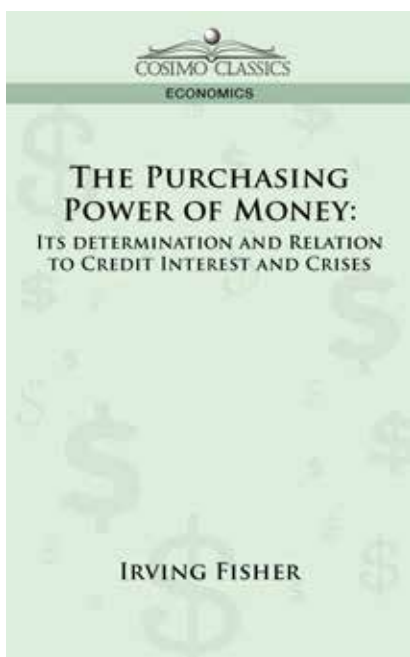
در شرایط تورمی سرمایه‌گذاران و مدیران شرکت‌ها مایلند بدانند که قیمت سهام آنها و سود هر سهم شرکت‌هایشان به چه میزان از تورم متأثر می‌شوند. اگر چه معمولاً شرایط تورمی منجر به افزایش سود ابرازی می‌شود اما از آنجا که بخشی از سود ابرازی از افزایش قیمت‌ها در شرایط تورمی ناشی شده است نمی‌تواند به عنوان معیار ارزیابی مناسب مدیریت واحد تجاری تلقی شود، به عبارت دیگر در این شرایط سود تجاری و سود ناشی از تورم با هم

کمتر به سرمایه‌گذاری و راه‌اندازی کسب و کار می‌پردازند. بسیاری از سرمایه‌داران در زمان تورم ترجیح می‌دهند دارایی خود را به صورت ارزی که ثبات ارزش داشته باشد، نگهداری کنند. بنابراین در زمان تورم با رکود اقتصادی در بلندمدت مواجه خواهیم بود. یکی از آثار تورم مخصوصاً در شرکت‌ها، اثرگذاری آن در صورت‌های مالی، مخصوصاً صورت سود و زیان است، به نوعی ارزش دارایی‌های شرکت را افزایش می‌دهد در حالی که ممکن است در عملکرد و سودآوری آن چنین شرایطی بدون تأثیر تغییر سطح قیمت‌ها، در صورت‌های مالی شرکت‌ها، سود شناسایی شود قطعاً این صورت مالی برای مدیران گمراه‌کننده خواهد بود. بنابراین وجود صورت‌های مالی مکمل بر پایه حسابداری تورمی، که تصویر شفاف‌تری از واحد تجاری نشان دهد ضروری به نظر می‌رسد.

تورم

به عبارت دیگر افزایش در میانگین سطح عمومی بهای کالا و خدمات تورم خوانده می‌شود که کاهش ارزش پول نیز تعبیر دیگر آن است.

در این وضعیت پول زیادی در دست مردم بوده و عرضه پاسخگوی تقاضا نیست که نتیجه مستقیم و بلافاصله آن افزایش قیمت‌ها است. برخی از نظریه‌پردازان بزرگ شدن دولت‌ها و دستگاه بوروکراسی حکومتی و همچنین بزرگ شدن سازمان‌های نظامی کشورها را از دلایل اصلی تورم می‌دانند. این گروه از نظریه‌پردازان به افزایش تولید ناشی از ارتقای اتوماسیون و بهبود روش‌های تولید

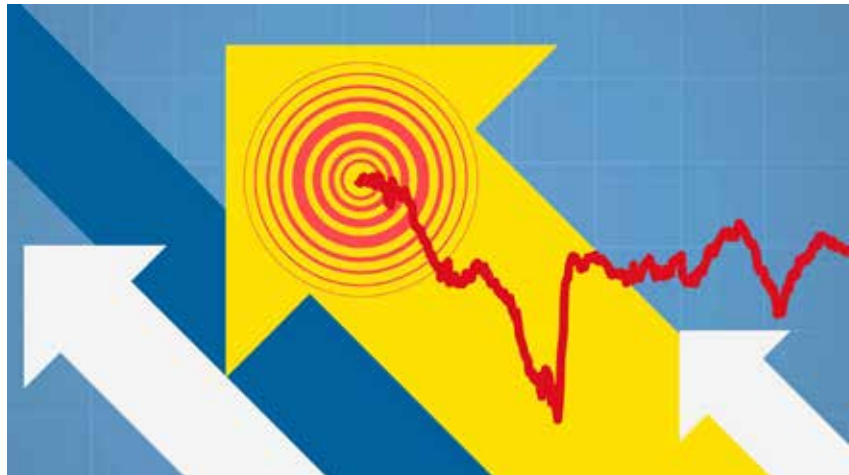

تورمی و تعدیل صورت‌های مالی ضروری است. استفاده از حسابداری بهای تمام شده تاریخی در شرایط تورمی منجر به دو مشکل اساسی می‌شود:

اول آنکه اغلب مبالغ تاریخی مندرج در صورت‌های مالی به لحاظ تغییر ارزش از زمان وقوع از نظر اقتصادی مربوط تلقی نمی‌شوند و دوم از آنجا که ارقام مندرج در صورت‌های مالی واحد پولی مثلاً دلار یا ریال خرج شده در مقاطع مختلف را نشان می‌دهند منعکس‌کننده قدرت خریدهای متفاوتی بوده و به سادگی قابل تجمیع نیستند. مطالعاتی که هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی (FASB) دربارهٔ ۱۲۵ شرکت آمریکایی انجام داد حاکی از آن بود که، در دوران تورم، زمانی که صورت‌های مالی براساس مبنای ارزش‌های تاریخی تهیه می‌شود، سود ناشی از عملیات جاری بیش از میزان واقعی گزارش شده، در نتیجه بسیاری از واحدهای تجاری مبالغی بیش از میزان واقعی گزارش شده، در نتیجه بسیاری از واحدهای تجاری مبالغی بیش از میزان واقعی به عنوان مالیات و سود، از محل سرمایه، بین طرفین ذینفع پرداخت می‌کنند.

گزارشگری مالی و حسابداری تغییر قیمت‌ها:

یکی از اهداف اولیهٔ حسابداری و گزارشگری مالی، تأمین نیاز و خواست‌های اطلاعاتی استفاده‌کنندگان جهت کمک در اتخاذ تصمیم‌گیری‌های اقتصادی در ارتباط با واحد تجاری است. مقیاس واحد پول در حسابداری که کارآمدترین وسیله برای اندازه‌گیری کلیهٔ رویدادهای مالی و پردازش اطلاعات واحد تجاری است

مبنای بهای تمام شده تاریخی ترغیب کرده‌اند. در دوره تورم شدید سال‌های ۱۹۷۰، زمانی که هیئت اوراق بهادار (Securities and Exchange Commission, SEC)، ASR190 Accounting Series Release، را صادر کرده و به موجب آن ۱۰۰۰ شرکت بزرگ آمریکایی ملزم می‌شدند که اطلاعات تکمیلی براساس بهای تمام شده جایگزینی ارائه کنند، هیئت استانداردهای حسابداری مالی FASB پیش‌نویس بیانیهٔ صورت‌های مالی تعدیل شده را مورد بررسی قرار می‌داد. هیئت استانداردهای حسابداری مالی FASB پیش‌نویس بیانیه مزبور را مسترد کرد.

خلاصه‌ای از حسابداری تورمی

حسابداری تورمی در واقع تکنیکی ویژه، برای دورانی با تورم بالاست که باعث تعدیل صورت‌های مالی می‌شود. باید توجه داشت در کشورهای توسعه یافته استفاده از حسابداری تورمی توجیحی ندارد تنها در کشورهایی که دچار تورم حاد هستند صورت‌های مالی بر مبنای بهای تمام‌شده تاریخی قابل استفاده نخواهد بود و نیاز به استفاده از حسابداری

به نام گزارشگری تأثیرات مالی تغییرات سطح قیمت‌ها مورد استفاده قرار گرفت. سپس هیئت اصول حسابداری آمریکا (APB) و همچنین هیئت استانداردهای مالی آمریکا (FSB) و همچنین کمیتهٔ سازماندهی استانداردهای حسابداری انگلستان (AC-counting Standards Steering Committee) آن را مورد استفاده قرار دادند. سویی استفاده از شاخص قیمت‌ها را برای پوشش هر چیزی در تولید ناخالص داخلی ترویج و مورد حمایت قرار داده است. در مارس ۱۹۷۹ هیئت استانداردهای حسابداری مالی (FASB) حسابداری دلار ثابت را تدوین کرد که استفاده از شاخص قیمت مصرف‌کننده برای تمام مصرف‌کنندگان شهری (CPI-U) به منظور تعدیل حساب‌ها را مورد دفاع قرار داده است؛ زیرا این شاخص برای هر ماه مورد محاسبه قرار می‌گیرد.

طی دوره بحران بزرگ برخی از شرکت‌ها به منظور انعکاس تورم صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه کردند. در پنجاه سال گذشته نهادهای تدوین استانداردها شرکت‌ها را برای تهیه صورت‌های مالی تعدیل شده براساس سطح قیمت‌ها به همراه صورت‌های مالی تهیه شده بر

برخلاف مقیاس‌های فیزیکی در گذر زمان ثابت نبوده و همزمان با رکود و تورم تغییر پذیرند.

اندازه‌گیری سود و مفهوم حفظ و نگهداشت سرمایه:

یکی از هدف‌های اصلی حسابداری مالی اندازه‌گیری عناصر مربوط به وضعیت مالی و نتایج عملیات واحدهای تجاری به مفهوم حفظ سرمایه است. از این دیدگاه تحقق سود واقعی، مبالغی است که بعد از توزیع آن بین سهامداران قدرت خرید سرمایه اولیه محفوظ مانده و خللی در توان عملیاتی واحد تجاری ایجاد نمی‌شود.

الف. حفظ سرمایه براساس واحدهای پولی (ریالی)

ب. حفظ سرمایه براساس واحد پول دارای قدرت خرید ثابت

ج. مفهوم حفظ سرمایه فیزیکی

الف- حفظ سرمایه براساس واحدهای پولی (ریالی)

در جوامعی که تورم وجود ندارد و تغییر قیمت‌ها قابل ملاحظه نیست، مفهوم حفظ سرمایه بر مبنای واحدهای پولی اسمی سنجیده می‌شود.

ب- حفظ سرمایه براساس واحد پول دارای قدرت خرید ثابت

در این سیستم اگر واحد تجاری تمایل به حفظ و نگهداشت سرمایه خود داشته باشد باید بهای تمام‌شده کالای فروخته شده را به گونه‌ای با توجه به شاخص عمومی قیمت‌ها که منعکس‌کننده ارزش پول در تاریخ فروش کالا است تعدیل کند.

ج- مفهوم حفظ سرمایه فیزیکی

این مفهوم بر مبنای فرض بنیادی تداوم

فعالیت استوار بوده، همچنین حفظ توان و ظرفیت عملیاتی واحد تجاری مبنای اصلی سرمایه فیزیکی تلقی می‌شود.

در آخر:

امید است طبق یکی از اهداف اولیه یک سیستم حسابداری که تهیه اطلاعاتی مربوط، به موقع و قابل اتکا برای استفاده‌کنندگان از آن اطلاعات است، از آن جایی که ساختار حسابداری بهای تمام‌شده تاریخی، نظر به رویدادهای گذشته واحد تجاری دارد و از طرفی سرمایه‌گذاران بیشتر مایلند تصاویری از آینده شرکت در دست داشته باشند این اندیشه به وجود آمد که باید حسابداران آن دسته از اطلاعاتی را ارائه کنند که به سرمایه‌گذاران، امکان پیش‌بینی‌های بهتری در مورد آینده شرکت را بدهد و اطلاعات در شرایط تورمی به صورت شفاف در اختیار استفاده‌کنندگان قرار گیرد سؤالی که ممکن است اکثر سهامداران در ذهن داشته باشند که آیا مدیریت مطلوب یا نامطلوب در یک دوره مشخص باعث رشد و سودسازی و یا بالعکس بوده است یا شرایط تورمی

باعث این موضوع شده که متأسفانه تنها در بهترین شرایط گزارش مدیریتی بتواند تا حدود بسیار کمی جوابگوی این سؤال باشد اما در صورتهای مالی که کارنامه مالی یک سازمان به حساب می‌آید پاسخی به این سؤال وجود نخواهد داشت. ■

منابع:

- International Financial Reporting System (IFRS)

- فاطمه دادبه، سید محمد باقرآبادی انجمن حسابداران رسمی ایران (تورم حاد و گزارشگری مالی) پاییز ۱۳۹۷

- شکراله خواجوی، حسابداری تورمی ۱۳۸۶ انتشارات نگاه دانش

- کامران تاجیک، غلامرضا کرمی، کلیات حسابداری تورمی ۱۳۹۴ انتشارات نگاه دانش

- <https://www.sid.ir> سیرانی محمد، طاهرشمس حسن (رابطه بین تورم و معیارهای ارزیابی بودجه‌بندی سرمایه‌ای در شرکت‌ها)

حسین پورطاهر اقدام: کارشناس ارشد حسابداری

